

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ปัจจุบันสังคมโลกมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว โดยถือกันว่าเป็นยุคของสังคมข้อมูลข่าวสาร ทำให้ระบบระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จะต้องมีการปรับตัวเพื่อให้รองรับกับสถานการณ์ดังกล่าว แม้ว่าการปรับตัวนั้นจะไม่คำนึงถึงเพศเป็นหลักก็ตาม อีกทั้งมีการยอมรับความสามารถของผู้หญิงมากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้มีการแสดงออกทัดเทียมกับผู้ชาย แต่ในภาวะธรรมชาติกำหนดให้ความแข็งแกร่งของผู้หญิงไม่แข็งแรงเท่าผู้ชาย จึงเป็นสาเหตุให้สตรีตกเป็นเหยื่อในความผิดทางเพศอยู่บ่อยครั้ง ส่วนในกรณีที่สตรีตกเป็นผู้ต้องหาที่มักถูกเจ้าพนักงานของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบ โดยกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับอยู่ก็ไม่สามารถลงโทษเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ โดยให้เหตุผลว่าความผิดที่เจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ไม่ได้รวมไปถึงการควบคุมในสถานะของการเป็นเจ้าพนักงานในการกระทำความผิดฐานอื่น อีกทั้งในทางปฏิบัติสตรีมักจะถูกล่วงละเมิดทางเพศ หรือทำให้ได้รับความอับอายจากเจ้าพนักงานของรัฐอยู่เป็นประจำ เช่น ผู้ต้องหาที่เป็นหญิง ในการจับกุมหรือตรวจค้นในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานตำรวจที่เป็นผู้ชาย มักจะเป็น ผู้กระทำการตรวจค้น จับกุมเองทั้งสิ้น อันเป็นผลมาจากสถานีตำรวจนั้น ๆ เจ้าพนักงานตำรวจหญิงมีน้อยหรือไม่มีเลย จึงเกิดกรณีมีการลวนลามทางเพศกันอยู่บ่อยครั้ง หรือกรณีที่การควบคุมผู้ต้องหาหญิงรวมกับผู้ต้องหาชาย ทำให้เกิดกรณีผู้ต้องหาหญิงถูกผู้ต้องหาชายข่มขืนกระทำชำเราหรือกระทำอนาจารหรือถูกทำร้ายร่างกาย

สำหรับการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนนั้น ได้มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีวางหลักเกณฑ์ให้พนักงานสอบสวนถือปฏิบัติเพียงอย่างเดียว ซึ่งหากมีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามก็ไม่มีความผิดและได้รับโทษตามกฎหมายคงได้รับโทษทางวินัยเท่านั้น เช่น ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อสตรีที่เป็นผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนพบว่า มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ให้ความคุ้มครองต่อผู้ต้องหาสตรีน้อยมาก คงมีแต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 85 ได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานปฏิบัติต่อหญิงในเรื่องการตรวจค้นตัวผู้ต้องหาหญิงให้กระทำโดยหญิงด้วยกัน และระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีก็ได้วางระเบียบให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามให้เป็นแนวทางเดียวกันกับที่

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไว้เท่านั้น ส่วนการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้บนสถานี ตำรวจนั้นก็ยังมีเพียงระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีได้วางหลักปฏิบัติไว้ หากเจ้าพนักงานสอบสวนไม่ปฏิบัติตามก็คงมีความรับผิดชอบในทางวินัยเท่านั้น ถึงแม้ในปัจจุบันนี้ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้เห็นความสำคัญในการให้ความคุ้มครองสิทธิสตรีจึงได้จัดให้มีพนักงานสอบสวนหญิงทำหน้าที่สอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ และสอบปากคำผู้เสียหายและผู้ต้องหาหญิงแต่พนักงานสอบสวนหญิงก็มีน้อยไม่เพียงพอกับปริมาณงานและไม่ครบทุกสถานีตำรวจ ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้การปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนส่วนใหญ่ยังปฏิบัติตามต่อสตรีไปในทางที่ไม่เหมาะสม เรื่องราวเกี่ยวกับการข่มขืนรังแก การลวนลามทางเพศจึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง และสตรีมักจะไม่ได้รับความเป็นธรรมจากขั้นตอนการสอบสวนเป็นอย่างมาก น่าจะกล่าวได้ว่า ในทางปฏิบัติการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของสตรียังไม่ได้รับความสนใจและความเอาใจดูแลจากหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเท่าที่ควร ส่วนปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อสตรีที่เป็นผู้เสียหายในชั้นพนักงานสอบสวน โดยเฉพาะในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศพบว่ามีปัญหาในแนวทางปฏิบัติอยู่มาก กล่าวคือ พนักงานสอบสวนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจและความละเอียดอ่อนในการสอบสวนผู้เสียหายที่เป็นสตรีในความผิดทางเพศ ซึ่งพนักงานสอบสวนส่วนมากเป็นผู้ชายทำให้การตั้งคำถามถามผู้เสียหาย บางครั้งอาจใช้คำถามที่ไม่เหมาะสม ทำให้ผู้เสียหายเกิดความอับอาย โกรธแค้นและบางครั้งไม่ต้องการมาแจ้งความดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด

ในประเทศออสเตรเลีย ได้วางแนวทางในการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้เสียหายให้มีความเหมาะสม เช่น จัดให้มีพนักงานสอบสวนทำหน้าที่สอบสวนปากคำผู้เสียหายและตรวจค้นตัวเพื่อหาร่องรอยพยานหลักฐานจากตัวผู้เสียหาย จัดให้ผู้เสียหายได้พบแพทย์ให้ทำการตรวจรักษาโดยเร็ว ให้พบนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา หรือบุคคลที่ผู้เสียหายไว้วางใจเพื่อให้กำลังใจและให้คำปรึกษาและอยู่ด้วยในการสอบสวนและจัดห้องสอบสวนให้มีลักษณะมิดชิดไม่พลุกพล่าน ในขณะที่ทำการสอบปากคำผู้เสียหายนั้นจัดให้มีการบันทึกคำให้การด้วยวีโอเทป ระบบโทรทัศน์วงจรปิดไว้ด้วย ที่พนักงานสอบสวนสามารถนำเอาวีดิโอเทปดังกล่าวไปสืบพยานในชั้นพิจารณาของศาลได้ โดยผู้เสียหายไม่ต้องให้การซ้ำสองอีกผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการยุติธรรมของไทยน่าจะนำเอาแนวทางปฏิบัติของประเทศออสเตรเลียนำมาใช้บ้าง ทั้งนี้จะเห็นได้ว่ากระบวนการยุติธรรมของไทยยังมีความไม่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการสอบสวนของเจ้าพนักงานสอบสวนนับว่ายังมีข้อบกพร่องหลายประการ ที่จะต้องทำการปรับปรุงแก้ไขมาตรการทางกฎหมายและแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมให้พนักงานสอบสวนยึดถือปฏิบัติตามไปในแนวทางเดียวกันเพื่อให้เป็นการคุ้มครองสิทธิสตรีอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่พนักงานสอบสวนใช้อยู่ยังไม่มี ความชัดเจนเป็นรูปธรรมที่ดีพอ จึงควรกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติทางกฎหมายให้ ชัดเจน เพื่อคุ้มครองสิทธิสตรีในกรณีที่สตรีตกเป็นผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญา เช่น ใน ความผิดทางเพศ เมื่อสตรีตกเป็นผู้เสียหายควรกำหนดหลักเกณฑ์แนวทางปฏิบัติที่สามารถ ป้องกันมิให้เกิดความอับอายหรือเสียชื่อเสียง ความคู่ไปกับการแสวงหาข้อเท็จจริงในการกระทำ ความผิด หรือในกรณีที่สตรีตกเป็นผู้ต้องหาควรกำหนดมาตรการที่ไม่เป็นการล่วงละเมิด สิทธิสตรี อาทิ เช่น การค้น หรือกรณีการสอบสวนที่ต้องให้สตรีหรือผู้เชี่ยวชาญมีส่วนร่วม ดังจะกล่าวถึงรายละเอียดในข้อเสนอแนะต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้หลักการรับรองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่บัญญัติว่าหญิงและชายมีความเท่าเทียมกัน และได้รับความคุ้มครอง จากกฎหมายอย่างเสมอภาคกันอย่างแท้จริง เห็นสมควรแก้ไขปรับปรุงกฎหมายและแนวทาง ปฏิบัติต่อสตรีในชั้นพนักงานสอบสวนให้เกิดความเป็นธรรมมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้สตรีได้รับ ความเป็นธรรมจากผู้ปฏิบัติหน้าที่อย่างชอบธรรม ตลอดจนได้รับความคุ้มครองจากกฎหมาย และวิธีการปฏิบัติตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมตามความเป็นจริง จึงสมควรหา แนวทางกฎหมายหรือมาตรการที่เหมาะสมในการปฏิบัติมาบังคับใช้กับสตรีที่เป็นผู้ต้องหา และผู้เสียหายในชั้นพนักงานสอบสวนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมดังต่อไปนี้

1. การสอบสวน ขั้นตอนของการสอบสวนนั้นนับว่าเป็นขั้นตอนแรกและเป็น ขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างมาก กล่าวคือเป็นขั้นตอนในการค้นหาความ จริงเบื้องต้นเกี่ยวกับการกระทำ ความผิด หรือพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวมาก่อนที่จะนำ คดีไปสู่ศาล ดังนั้น ในชั้นพนักงานสอบสวนนี้จึงมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องมีการค้นพนักงาน สอบสวนที่มีความรู้ความสามารถ อีกทั้งต้องมีความเข้าใจเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการ สอบสวนสตรีที่เป็นผู้ต้องหาและผู้เสียหาย ซึ่งควรได้รับการปฏิบัติเป็นกรณีพิเศษ เช่น การ สอบสวนสตรีที่เป็นผู้ต้องหานั้น ควรมีพนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้ทำการสอบสวน อันจะทำให้ การสอบสวนไม่เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาในภายหลัง เช่น ในการค้นผู้ต้องหาหญิงด้วยกัน ถ้าหากมีพนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้ค้นก็จะทำให้วิธีการปฏิบัติถูกต้องเป็นไปตามกฎหมาย (ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 85 วรรคสอง เรื่องเกี่ยวกับการค้นสตรี) อีกทั้งเป็นการขจัดปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิส่วนตัว และร่างกายของสตรีเหล่านั้นอีกด้วย ส่วนสตรีที่เป็นผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับเพศ เมื่อมีพนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้สอบสวนก็

จะทำให้สตรีที่ประสบกับความรุนแรงมีความเข้าใจดีต่อกันและทำให้ไม่เกิดความอับอาย เนื่องจากเป็นเพศหญิงด้วยกัน และเป็นที่ยอมรับกันว่าผู้หญิงมักจะมีอารมณ์ละเอียดอ่อนมากกว่าผู้ชาย ซึ่งจะรู้ถึงวิธีการหรือแนวทางปฏิบัติที่นุ่มนวลกว่า ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรเสนอให้มีพนักงานสอบสวนหญิงให้มีจำนวนเพียงพอกับปริมาณคดีที่เกิดขึ้น หรือมีพนักงานสอบสวนหญิงประจำสถานีตำรวจทุกสถานี พร้อมกับมีมาตรการควบคู่กันไปดังนี้ด้วย

1.1 ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการสอบสวนคดีการกระทำทารุณทางเพศ ซึ่งอาจจะเป็นหลักสูตรระยะสั้นๆ เช่น ภายในเวลา 2 – 3 สัปดาห์ โดยมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ทั้งนี้ ควรจัดฝึกอบรมให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลา 1 ปี เพื่อให้ครบทุกสถานีตำรวจ

1.2 ควรมีการจัดตั้งหน่วยพิเศษเฉพาะด้านเพื่อสอบสวนคดีการกระทำทารุณทางเพศทุกคดีในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลในระยะเริ่มต้น และอาจขยายต่อไปในเขตภูมิภาค (นอกจากนั้นควรจัดตั้งสถานีตำรวจนำร่อง) ซึ่งหน่วยงานนี้จะประกอบไปด้วย

ก. ผู้เชี่ยวชาญในการสอบสวนคดีการกระทำทารุณทางเพศ พร้อมทั้งมีนักจิตวิทยาเข้าร่วมทำการสอบสวนกับผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว และนอกจากนั้นควรมีการอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้มีความเชี่ยวชาญในการสอบสวนเกี่ยวกับคดีประเภทนี้ให้มีปริมาณเพียงพอทันต่อความต้องการของสังคมในปัจจุบัน

ข. พนักงานสอบสวนหญิงที่ได้รับการอบรมเฉพาะเรื่องนี้เป็นพิเศษเพื่อให้การสอบสวนได้รับข้อเท็จจริงมากขึ้น และพนักงานสอบสวนหญิงทุกคนควรได้รับการอบรมพิเศษในการดำเนินการต่อเหยื่อที่ถูกระทำทารุณทางเพศ และให้เจ้าพนักงานตำรวจผู้นั้นเป็นผู้ดำเนินการกับเหยื่อจนกว่าเรื่องจะดำเนินการเสร็จสิ้น (การที่ใช้ระบบนี้เพื่อให้เหยื่อแน่ใจว่าจะไม่ต้องเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก)

2. ควรจัดให้มีการตรวจทางแพทย์ การตรวจทางแพทย์ต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายใน 72 ชั่วโมง นับตั้งแต่เหยื่อถูกทำร้ายทางเพศ เพราะถ้าเวลาล่วงเลยไปวัตถุพยานจะสูญหายและอาจทำให้หำร่องรอยการกระทำผิดไม่ได้ ตัวอย่าง เช่น ในประเทศออสเตรเลียได้มีการพัฒนาระเบียบปฏิบัติมาตรฐานการตรวจทางแพทย์ของผู้เสียหายจากการถูกทำร้ายทางเพศ การปฏิบัติการณ์ได้ถูกกำหนดให้กระทำตามขั้นตอนของคู่มือ ดังนั้น แพทย์

จึงสามารถปฏิบัติการตรวจตามคู่มือ และการตรวจร่างกายที่ถูกต้องตามแบบแผน ศาลมักจะ เชื่อถือและรับฟังพยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจที่มีมาตรฐานและทำให้จำเลยโต้แย้งไม่ได้

3. ควรมีการปรับปรุงวิธีการสอบสวนในรูปแบบใหม่ เช่น ควรจัดให้มีการชี้ตัว จำเลยหรือผู้ต้องหาในห้องกระจกให้ครบทุกสถานี โดยมีให้ผู้ต้องหามองเห็นผู้เสียหายหรือเหยื่อที่เป็นสตรีและเด็ก ส่วนผู้เสียหายสามารถมองเห็นจำเลยได้ฝ่ายเดียว เป็นต้น

4. ควรจัดการหรือปรับปรุงแก้ไขระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี โดยนำเอา ระเบียบของกรมราชทัณฑ์ในส่วนที่เกี่ยวกับการคุมขังและข้อปฏิบัติระหว่างการคุมขังมาใช้ใน ชั้นพนักงานสอบสวนอย่างเคร่งครัด เช่น การแยกที่คุมขังระหว่างชายหญิงอย่างชัดเจน รวมถึง มาตรการคุมเข้มเกี่ยวกับการเข้าและออกของนักโทษชายหรือผู้คุมชายที่จะเข้าไปในที่คุมขัง หรือห้องขังของสตรีโดยไม่มีเหตุอันจำเป็น ทั้งนี้ เมื่อได้มีการแก้ไขระเบียบการตำรวจแล้ว จะทำให้เจ้าพนักงานตำรวจปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพราะมีฉะนั้นอาจมีโทษทางวินัย

5. ควรให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงในการให้ปากคำของ ผู้เสียหายในชั้นพนักงานสอบสวนและให้ศาลรับฟังสื่อภาพและเสียงของผู้เสียหาย เพื่อใช้แทน คำเบิกความของผู้เสียหายในการรับฟังประกอบพยานอื่นในการพิจารณาพิพากษาคดีได้ ทั้งนี้ ให้มีการผลักดันกระบวนการพิจารณาสำหรับสืบพยานเด็กและสตรีเป็นพิเศษ โดยจัดห้องสำหรับเด็กและสตรีผู้เสียหายแยกต่างหากจากห้องพิจารณาและผ่านระบบโทรทัศน์วงจรปิด

6. ควรจัดสถานที่ให้มีความเหมาะสมเป็นพิเศษสำหรับผู้เสียหาย โดยจัดให้มีการ สอบสวนโดยห้องที่มิดชิด และสร้างบรรยากาศให้ผู้เสียหายมีความรู้สึกว่าเป็นมิตร เช่น ผนังห้องควรทาสีด้วยสีอ่อนโยนและมีความรู้สึกสบายตา ตลอดจนห้องที่ทำการสอบสวนต้อง ไม่รู้สึกอึดอัดและคับแคบเกินไป

7. ต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติของเจ้าพนักงานให้มีความสำนึกและความเข้าใจสตรีที่ เป็นผู้เสียหายในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศและเพื่อให้พนักงานสอบสวนมีความเข้าใจในเรื่อง ความรุนแรงต่อสตรีและมองว่าสตรีที่ถูกทารุณทางเพศด้วยความเห็นอกเห็นใจไม่มีอคติว่าสตรี มีส่วนก่อให้เกิดการกระทำความผิดนั้น ๆ

การปรับปรุงแก้ไขมาตรการทางกฎหมายและมาตรการอื่น ๆ ตามที่กล่าวมาแล้วจะ
ทำให้ผู้บังคับใช้กฎหมายในชั้นเจ้าพนักงานสอบสวนโดยเฉพาะสตรีที่เป็นผู้ต้องหา
และผู้เสียหายได้รับความคุ้มครองสิทธิและได้รับความเป็นธรรมมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตาม
เจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญที่กล่าวว่าหญิงและชายมีสิทธิเท่าเทียมกันและได้รับความคุ้มครอง
ตามกฎหมายเสมอภาคกันทั้งในหลักการและทางปฏิบัติอย่างแท้จริง